

28. B Ö L Ü M

Çekişmeli Boşanma ve Velayet Davalarında Ortaya Atılan İstismar İddialarının Değerlendirilmesi: Olgu Sunumu

Fatih H. USLUOĞULLARI¹

Eda YİĞİT²

M. Akif İNANIC³

Giriş

Adalet sistemimizde velayet kavramı çocuğun bakım, eğitim, sağlık, disiplin gibi sorumluluklarını kapsayan, bu hususlarda çocuğun menfaatine yönelik karar alıp uygulama görevi olup, 4721 sayılı medeni kanunun 335. Maddesine göre anne, baba evli ise, ergin olmayan çocuğun velayeti her ikisi tarafından birlikte kullanılmaktadır. Boşanma durumunda 336. Maddeye göre çocuğun velayeti taraflardan birine bırakılmaktadır. Bununla birlikte velayeti kullanma hakkına sahip taraf bu sorumluluğunu yeterli kullanmıyor, ihmal veya istismar ediyorsa veya çocuğun menfaati değişim gösterdiyse velayet değiştirilebilmektedir¹.

Cinsel/fiziksel istismar iddiaları boşanma davaları öncesinde veya velayet/ziyaret anlaşmaları yapıldıktan sonra ortaya çıkabilmektedir. Bu iddialar söz konusu süreçteki işlemleri derinden etkileyebilmekte, ayrıca bir belirsizlik ve güvensizlik ortamı yaratabilmektedir. Fail olduğu iddia edilen kişinin ziyareti veya teması genellikle denetlenmekte veya askıya alınmaktadır. Aile mahkemesi bu tür durumlarda gerekli olan karmaşık kararlar karşısında oldukça

zorlanmakta ve sıklıkla bu iddiaların doğruluğunun araştırılması amacıyla konuyla ilgili uzmanlardan yardım talebinde bulunmaktadır².

Yazımızda, boşanma davası ve çocuğun velayet süreci devam ederken, ebeveynlerin birbirlerine yönelttikleri istismar iddiaları nedeniyle mahkemelerin isteği doğrultusunda Çocuk Koruma Biriminde değerlendirilen iki olguda, adli görüşme (çocuk, ebeveyn ve ilgili kişiler vb) ve adli-tıbbi muayene yanında, çocuğu oyun içinde gözleme, çocuğun ve ebeveynin ruhsal değerlendirmeleri, sosyal inceleme raporları ve mahkeme dosyası içindeki diğer bilgiler ile birlikte ele alınarak yapılan bütüncül yaklaşımın önemine dikkat çekilmiştir.

Olgular

Olgu 1

12 yaş, erkek çocuk devam eden çekişmeli boşanma ve velayet davası sırasında çocuğunun anne tarafından fiziksel istismara uğrayıp uğramadığının belirlenmesi ve velayeti ile ilgili görüş sorulmaktadır. Sosyal inceleme raporunda; çiftin müşterek bir kız ve bir erkek iki çocukları olduğu; çiftin uzun yıllardır ayrı yaşadıkları ve müşterek

¹ Uzm. Dr., Marmara Üniversitesi Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Birimi, mdfatihuslu@gmail.com

² Arş. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, dr.edayigit@gmail.com

³ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, akif@marmara.edu.tr

melidir. Karşılaştırma amacıyla bir referans sağlaması bakımından diğer ebeveyn (ler) ile de bir gözlem yapılmalıdır.

- ▶ Yardımcı temaslar (kontaklar): Değerlendirme sürecinde pek çok yardımcı temas gereklidir, bilgilerin paylaşılması çok önemlidir ve değerlendirmenin başında alınmalıdır. Raporlar polisten, Koruma Hizmetlerinden veya hastanelerden alınabilse de bu kişilerle kişisel temas kurmak en iyisidir. Çoğu zaman bilgi yazılı olmayan sözlü olarak aktarılacaktır. Okul, arkadaşlar, eski eşler veya birlikte yaşadıkları partnerler ve akrabalar ile temaslar da gerekli olabilir. Tüm yardımcı kişiler, adli değerlendirmenin amacı ve gizlilik sınırları hakkında önceden bilgilendirilmelidir. Genel olarak, ikincil temaslar, aile dinamiklerini ve iddianın doğruluğunu anlamada önemli bir rol oynamaktadır.
- ▶ Bulguların Birleştirilerek Raporlanması: Son aşama, toplanan verilerin analizini ve tüm bilgilerin kapsamlı, yazılı bir rapora entegre edilmesini içerir. Odak, mahkemenin sorduğu ana soru olmalıdır. Kullanılan spesifik prosedürler ve değerlendirilen alanlar, test edilen hipotezlerle birlikte ana hatlarıyla belirtilmelidir. Verilerdeki eğilimler, sınırlamalar ve tutarsızlıklar ile birlikte vurgulanmalıdır. Bulgular, sonuçların nasıl çıkarıldığını açıkça gösterecek şekilde mantıklı ve anlamlı bir şekilde sunulmalıdır. Değerlendirmenin bulgularına dayalı olarak ayrıntılı tavsiyelerin de ana hatlarının çıkarılması gerekmektedir.

Kendi ÇKB deneyimimize göre; çekişmeli boşanmalar sırası ya da sonrasında ebeveyn arasında yaşanan çatışmalarda zaman zaman çocukların da (tarafların birbirlerine çocuklarını istismar ettiği yönünde iddiası) kullanıldığı görülmektedir. Bu tip karmaşık durumlarda çok disiplinli bir ekiple değerlendirme yapılması, uygun bir protokolle çocuk ve her iki ebeveyni ile görüşülmesi ve özellikle istismara yönelik risklerin, bilgi ve bulguların doğru belirlenmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

1. Şimşek, M. (2007) "Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar Ve Yargılama Usulü", Adalet Yayınevi, Ankara.
2. Bow JN, Quinnell FA, Zaroff M, Assemany A. Assessment of Sexual Abuse Allegations in Child Custody Cases. *Prof Psychol Res Pract.* 2002;33(6):566-575. doi:10.1037/0735-7028.33.6.566
3. McGleughlin, J., Meyer, S., & Baker, J. (1999). Assessing sexual abuse allegations in divorce, custody, and visitation disputes. In R. M. Galatzer-Levy & L. Kraus (Eds.), *The scientific basis of child custody decisions* (pp. 357-388). New York: Wiley.
4. American Psychological Association. (1994). Guidelines for child custody evaluations in divorce proceedings. *American Psychologist*, 49, 677- 680.
5. Ceci, S. J., & Bruck, M. (1995). *Jeopardy in the courtroom: A scientific analysis of children's testimony*. Washington, DC: American Psychological Association.
6. Poole, D. A., & Lamb, M. E. (1998). *Investigative interviews of children: A guide for helping professionals*. Washington, DC: American Psychological Association.
7. American Academy of Child and Adolescent Psychiatry. (1997). Practice parameters for the forensic evaluation of children and adolescents who may have been physically or sexually abused. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 36, .
8. Lilienfeld, S. O., Wood, J. J., & Garb, H. N. (2000). The scientific status of projective techniques. *Psychological Science in the Public Interest*, 1, 27-66.
9. Friedrich, W. N. (1993). Sexual behavior in sexually abused children. *Violence Update*, 3, 8-11.
10. Nichols, H. R., & Molinder, I. (1999). *Psychosexual Life History Inventory*. Tacoma, WA: Nichols and Molinder Assessments.
11. Becker, J. V., & Quinsey, V. L. (1993). Assessing suspected child molesters. *Child Abuse & Neglect*, 17, 169-174.
12. Bow, J. N., & Quinnell, F. A. (2001). Psychologists' current practices and procedures in child custody evaluations: Five years after American Psychological Association Guidelines. *Professional Psychology: Research and Practice*, 32, 261-268.